

HUKUKTA ZİHİN HARİTALAMA

Mind Mapping in Law

Furkan Güven TAŞTAN¹

Geliş Tarihi: 16.11.2016

Kabul Tarihi: 13.02.2017

ÖZET

Zihin haritalama yöntemi, iş ve eğitim dünyasında giderek yaygınlaşan bir not alma ve not oluşturma metodudur. Yöntemin yaygınlaşmasının temelinde, bolca görsel öge barındırması, bütüncül bir bakış açısı sunması, hatırlamayı kolaylaştırması ve zamandan kazandırması gibi özellikleri etkili olmuştur.

Bu özelliklerinden hareketle çalışmamız, hukuk disiplinine görsellik kazandırıp çok yönlü kolaylık sağlayacak olan zihin haritalama yönteminin, hukukta bir metod olarak yer alması gerektiği tezi üzerine kurulmuştur. Çalışmamızda zihin haritalama yönteminin diğer yöntemlerle mukayesesi yapılmış ve araştırma yapma, bilgi toplama ve hukukî yazım gibi çeşitli konularda, hukukçular tarafından bu 'renkli' yöntemin nasıl uygulanacağına yönelik önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: şema, zihin haritalama, hukukta yöntembilim

GİRİŞ

Yaşadığımız çağda, insanlığın bilgi birikimi emsalsiz bir hızla katlanarak çoğalmaktadır. Hukuk alanındaki teorik bilgiler de genel bilgi birikimiyle uyumlu olarak sistemsiz bir şekilde her geçen gün artmakta ve devasa boyutlara ulaşmaktadır. Hukukçunun ödevi, devasa boyuttaki düzensiz bilgiyi somut olayın eleğinden geçirerek harç hâline dönüştürmektir.² Hukukçu, sistemsiz bilginin somut olaya uyarlamasıyla elde ettiği harcı, çözümün inşasında kullanır. Temelleri sağlam bir çözüm inşa edilmek isteniyorsa elbette belirli bir yöntemin izlenmesi şarttır. Çalışmamızda, hukukî çözüme ulaşmaya yönelik bilgi edinme ve yeni bilgi oluşturma işlemleri için, klasik metotlar dışında zihin

ABSTRACT

Mind mapping is note taking and note making method which gradually spreads in business and educational world. The features of this method, such as including visual elements, providing holistic view, simplifying remembrance and saving time, have effect on this method to be universal.

With the above mentioned features, this article has been established on the base of the thesis which mind mapping, that bring visuality and provide versatile easiness, have to be legal method in law. In this article, mind mapping method has compared with corresponding methods and gives advices on how will apply this colorful method by the lawyers on the various areas such as legal research, collect information and legal writing.

Keywords: diagram, mind mapping, legal methodology

¹ Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medenî Hukuk Anabilim Dalı, Araştırma Görevlisi. fgtastan@ybu.edu.tr

² Bir başka deyişle hukukçu, düzensiz bilgiyi sistematize ederek hukukî sorunu çözmekle yükümlüdür.

haritalama yönteminin uygulanabilirliği, temel mesele olarak ele alınmıştır.

Çalışmanın ilk bölümünde, zihin haritalama yönteminin anlamı, tarihi, yararları ve nasıl uygulanacağı incelenmiş; ardından diğer yöntemlerle karşılaştırılması yapılmıştır. Takip eden bölümde zihin haritalama yönteminin hukukta yöntembilim içerisinde nerede yer aldığı sorusu cevaplanmaya çalışılmıştır. Meselenin özünü oluşturan son bölümde ise, hukukçunun zihin haritalama yönteminden çeşitli beceriler altında nasıl faydalanabileceği ele alınmış; her bir beceri altında çeşitli mesleklere yönelik önerilere yer verilmiştir. Sonuç bölümünde ise, zihin haritalama yönteminin hukuk disiplini içinde niçin bir metot olarak yer alması gerektiği izah edilmiştir.

I. ZİHİN HARİTALAMA (MIND MAPPING) YÖNTEMİ

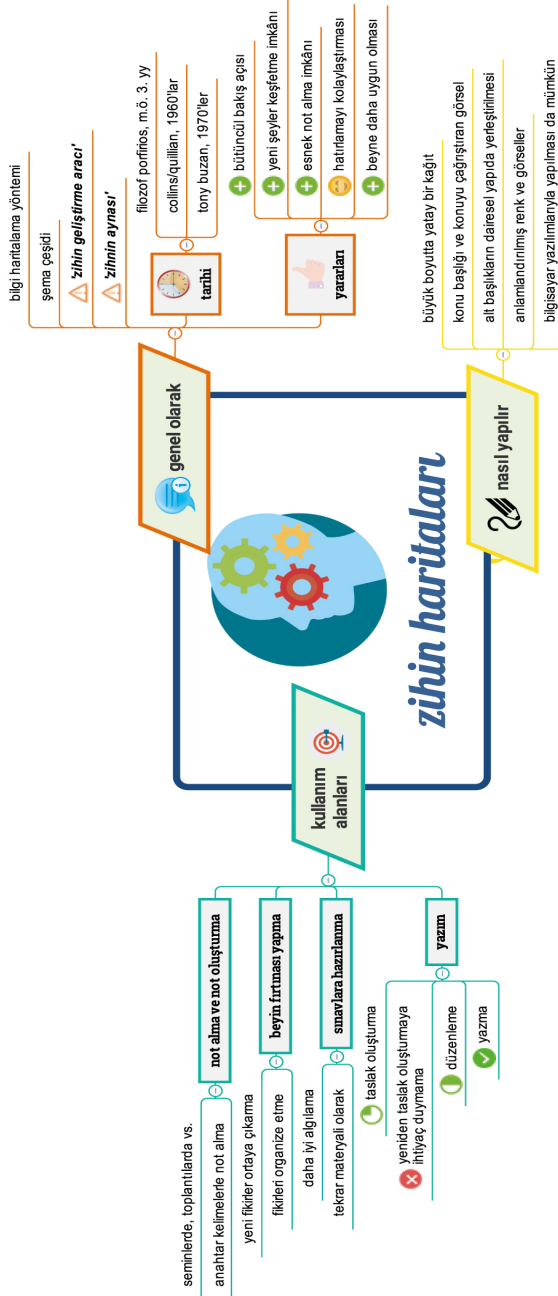
A. GENEL OLARAK

Zihin haritalama (*mind mapping*), bilginin görsel şekilde sunulmasını ve düzenlenmesini ifade eden bir bilgi haritalama (*information mapping*) yöntemi ve şema (*diagram*) türüdür.³ Diğerlerinden farklı olarak bu yöntem, karmaşık bilginin sistematize edilmesi konusunda; bütüncül bir bakış açısı sunma, görsel öge, farklı renk ve boyutlar kullanma, konu başlıkları arasında ilişki kurma ve benzeri karakteristik özellikler taşır.⁴ Söz konusu karakteristik özellikleri itibarıyla yöntem hakkında ‘zihni geliştirme aracı’, ‘zihnin aynası’ ve ‘zihnin İsviçre çakısı’ gibi nitelendirmelerde bulunulmuştur.⁵

³ Yaygın şekilde yapılan bir başka tanıma göre zihin haritalama, karmaşık bilgi ve fikirlerin doğrusal (*linear*) olmayan şekilde, görsel gösterimidir. **Ernest N. Biktimirov/Linda B. Nilson**; “*Show Them the Money: Using Mind Mapping in the Introductory Finance Course*”, *Journal of Financial Education*, 2006, Cilt 32, Sayı 3, s. 72; **Tony Buzan/Barry Buzan**; *The Mind Map Book: How to Use Radiant Thinking to Maximize Your Brain’s Untapped Potential*, Londra 1993, s. 59; **Martin J. Eppler**; “*A Comparison Between Concept Maps, Mind Maps, Conceptual Diagrams and Visual Metaphors As Complementary Tools for Knowledge Construction and Sharing*”, *Information Visualization*, 2006, Cilt 5, Sayı 3, s. 203; **Stacey B. Lee**; “*Using Mind Mapping to Bridge The Gap In Teaching Health Law to Non-Law Students*”, *Annals of Health Law*, 2012, Cilt 21, Sayı 1, s. 3; **Maxfield, Dave/Serpe, Richard**; “*Becoming a Mind-Mapping Jedi*”, *Law Practice Today*, 2012, Sayı 2, s. 2; **Diane Murley**; “*Technology for Everyone: Mind Mapping Complex Information*”, *Law Library Journal*, 2007, Cilt 99, Sayı 1, s. 175.

⁴ Bu yönüyle yöntem, beynin tabiatına daha uygun bir not alma yöntemidir. **Buzan/Buzan**, s. 59; **Martin Davies**; “*Concept Mapping, Mind Mapping and Argument Mapping: What Are The Differences and Do They Matter?*”, *Higher Education*, 2011, Cilt 62, Sayı 3, s. 281; **Joseph Kim-Keung Ho**; “*An Exploratory Study on What The Mind Mapping Literature Offers to Managerial Intellectual Learning Study*”, 2016, <http://josephho33.blogspot.hk/2016/07/what-mindmapping-literature-offers-to.html> (Son Erişim Tarihi: 07.11.2016); **Lee**, s. 3; **Nerino J. Petro**; “*Hate Taking Notes? Try Mind Mapping*”, *GPSolo*, 2010, Sayı 27, s. 22. İnsanların büyük bir kısmı resimler, diyagramlar ve diğer modelleri yazılı metinlere göre daha hızlı öğrenmeye yatkındır. **M. H. Jacobson**; “*Learning Styles and Lawyering: Using Learning Theory to Organize Thinking and Writing*”, *J. Ass’n Legal Writing Directors*, 2004, Cilt 2, s. 34.

⁵ **Buzan/Buzan**, s. 60; **Murley**, s. 176.



Figür 1: İşbu çalışmanın birinci başlığında anlatılanları ihtiva eden zihin haritası.

Bu adla ve bugünkü gelişmiş şekliyle olmasa da benzer konseptlerle çok eski zamanlarda da zihin haritalama yöntemi kullanılmıştır.⁶ Yöntemin bugünkü anlam ve kapsamına dönüşmesi ise 1960'lı yıllarda öğrenme yetenekleri üzerine yapılan çalışmalarla gerçekleşmiş; yöntem İngiliz psikolog Tony Buzan'ın yaygınlaştırmasıyla dünyada popüler hale gelmeye başlamıştır.⁷ Zihin üzerine deneysel çalışmalar yapan Buzan'a göre bu yöntem, görsellik temelli olması itibarıyla beynin iki lobunun kullanılması suretiyle yaratıcılık ve hatırlama kabiliyetlerinin gelişmesini sağlamaktadır.⁸

Yapılan çalışmalar neticesinde zihin haritalama yönteminin birçok faydasının olduğu ortaya çıkmıştır.⁹ Öncelikle zihin haritaları, meseleye kuş bakışı bakma imkânı sunmakta; bu sayede ayrıntılarda boğulmayı önlemektedir. Konunun alt başlıklarını ve bağlantılarını göstermesi itibarıyla yeni şeyler keşfetme imkânı sağlamakta ve problemlere daha iyi odaklanmayı temin etmektedir.

Bu yöntem, kullanıcıya esnek not alma imkânı sağlar.¹⁰ Zirâ bir zihin haritası tamamlansa dâhi, haritanın dairesel yapısı nedeniyle yeni notların haritaya işlenmesi mümkündür. Dairesel yapısı ve anahtar kelimelerle geliştirilmesi sayesinde zihin haritalama yöntemi, hatırlamayı kolaylaştırır.¹¹ Ayrıca, görsel öğeler ihtiva etmesi itibarıyla notların oluşturulmasında, gözden geçirilmesinde ve okunmasında harcanan mesai süresini azaltır, yani zamandan kazandırır.¹²

B. NASIL YAPILIR?

Zihin haritalama yönteminin hukuk alanındaki kullanımına geçmeden önce, nasıl uygulanacağına ilişkin genel açıklamalarda bulunmak elzemdir.¹³ Yöntemin uygulanması için öncelikle -A3 *gibi*- büyük boyutta bir kağıt

⁶ Bilindiği kadarıyla M.Ö. 3. yüzyılda ilk kez Filozof Porfirios tarafından buna benzer bir yöntem kullanılmıştır. Yöntemin tarihi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.mind-mapping.org/blog/mapping-history/roots-of-visual-mapping/> (Son Erişim Tarihi: 07.11.2016); **Mark M. H. Goode**; "*Mind Mapping in Lectures*", s. 1, <http://www.swansea.ac.uk/media/media,32275,en.pdf> (Son Erişim Tarihi: 07.11.2016).

⁷ Görsel düşünme ve öğrenme üzerine yapılan çalışmalar için bkz. **Alan M. Collins/M. Ross Quillian**; "*Retrieval From Semantic Memory*", *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior*, 1969, Sayı 8, s. 242. Bu çalışmalar, yöntemin şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Bkz. **Goode**, s. 1.

⁸ **Buzan/Buzan**, s. 84.

⁹ Yöntemin yararlarına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **Buzan/Buzan**, s. 102; **Ho**, s. 3; **Maxfield/Serpe**, s. 3; **Murley**, s. 176; **Petro**, s. 22.

¹⁰ **Buzan/Buzan**, s. 89; **Ho**, s. 3; **Petro**, s. 23.

¹¹ **Buzan/Buzan**, s. 89; **Ho**, s. 4; **Maxfield/Serpe**, s. 3.

¹² **Murley**, s. 176.

¹³ Zihin haritalama yönteminin nasıl uygulanacağına ilişkin ayrıntılı bilgiler için bkz. **Buzan/Buzan**, s. 93-114; **Davies**, s. 281; **Ho**, s. 2-3; **Murley**, s. 176; **Petro**, s. 23.

seçilmelidir. Yatay pozisyona getirilmiş bu kağıdın ortasına konuyu çağrıştıran bir görsel yerleştirilmeli ve konu başlığı yazılmalıdır. Konu başlığının çevresine dairesel bir sırayla farklı renklerdeki kalemlerle ana başlıklar yerleştirilmelidir. Ana başlıklar konu başlığına kalın çizgilerle bağlanmalıdır. Ana başlıklara bağlı olan alt başlıklar için daha ince çizgiler kullanılmalıdır. Alt başlıklar, bağlı olduğu ana başlığın rengiyle aynı, fakat diğer ana başlıkların renginden farklı olmalıdır. Böylelikle başlıklar arasında görsel bir ayrım sağlanmış olur. Ana başlıkların her biri görsel, sembol ve anlam yüklenmiş renkler içermeli, bu başlıklarla diğer başlıklar arasında bağlantılar kurulmalı ve önemli kısımlar yine anlam yüklenmiş renklerle vurgulanmalıdır. Esnekliğin sağlanması için ana başlıkların arasında mutlaka boşluk bırakılmalıdır. Boşluklar, sonradan zihin haritasına yeni başlıkların eklenmesini kolaylaştıracaktır.

Zihin haritalama yönteminin bilgisayar yazılımları aracılığıyla uygulanması da mümkündür.¹⁴ Düzenleme konusundaki esnekliği nedeniyle, günümüzde artık yoğun biçimde bu yazılımlar tercih edilmektedir. Dolayısıyla zihin haritalama yönteminin bilgisayar yazılımlarıyla kullanılması gerektiği düşüncesindeyiz.

C. BENZER YÖNTEMLERLE KARŞILAŞTIRILMASI

1. Standart Not Alma (Standart Note Taking) Yöntemiyle Karşılaştırılması

ŞEKİL	AMAÇLAR	ARAÇLAR
1 =====	hafıza iletişim ve sunum yenilik ve yaratıcılık planlama analiz karar verme vs.	kelimeler numaralar diziler çizgiler listeler mantık analiz tek renk
2 =====		
3 I a ===== b ===== II a ===== b ===== c ===== III a ===== b =====		

Figür 2: Tony Buzan'a göre standart not alma yöntemindeki şekil, amaç ve araçlar¹⁵.

¹⁴ Bilgisayar ortamında zihin haritalama yönteminden Xmind, Mindjet Mindmanager, Mindmup, Freemind ve benzeri yazılımlar kullanılarak faydalanılabilir.

¹⁵ Bkz. **Buzan/Buzan**, s. 44.

Dünya'nın farklı ülkelerindeki üniversite ve işyerlerinde yapılan bir araştırmaya göre insanların yüzde doksan beşi standart not alma yöntemini kullanmaktadır.¹⁶ Bu sebeple görsel not alma metodu olan zihin haritalama yönteminin öncelikle standart not alma usulüyle karşılaştırılması gerekir.¹⁷

İki yöntem arasındaki en temel fark, konu başlığının nerede yer aldığına ilişkindir. Standart not alma yönteminde konu başlığı en üstte yer alır ve konuya ilişkin bilgiler; paragraflar, numerik/alfabetik değeri olan veya olmayan listeler şeklinde birbiri ardınca sıralanır. Zihin haritalama yönteminde ise konu başlığı, çağrışım gücü olan bir görselle birlikte tam ortada yer alır ve konuya ilişkin bilgiler, alt başlıklar hâlinde ana başlığın etrafında kümelenir.

Bir diğer farklılık, bilgilerin nasıl sıralandığına dairdir. Standart not alma yönteminde bilgiler, doğrusal (*linear*) bir yapıda yukarıdan aşağıya doğru, genellikle anlamlı bir bütünlük sağlanmaksızın sıralanır. Zihin haritalama yönteminde ise, bilgiler dairesel (*radial*) bir şekilde yerleştirilir. Bu, bilgilerin bütünlüğünün sağlanarak daha kolay hatırlanmasını temin eder.

Standart not alma yönteminde genellikle tek renk kullanılır. Notların tamamı genellikle aynı puntodadır ve bilgiler arasında ilişkiyi bağlar kurulmaz. Zihin haritalamada ise farklı renk ve puntolara sahip metinler ile görsel öğeler kullanılır. Ayrıca başlıklar arasında ilişkiyi bağlar kurulmak suretiyle bütünlük sağlanır.

Standart not alma yöntemiyle oluşturulmuş notlar, anahtar kelime ve görsellerden yoksundur. Birbirine benzeyen notlar, hatırlamayı zorlaştırır.¹⁸ Zihin haritalama yönteminde ise, bilgilerin kolayca birbirinden ayırt edilmesini sağlayan ve hatırlamayı kolaylaştıran anahtar kelime ve görseller kullanılır. Netice itibarıyla, zihin haritalama yöntemiyle göreceli olarak daha yüksek oranda verim alınması mümkündür.¹⁹

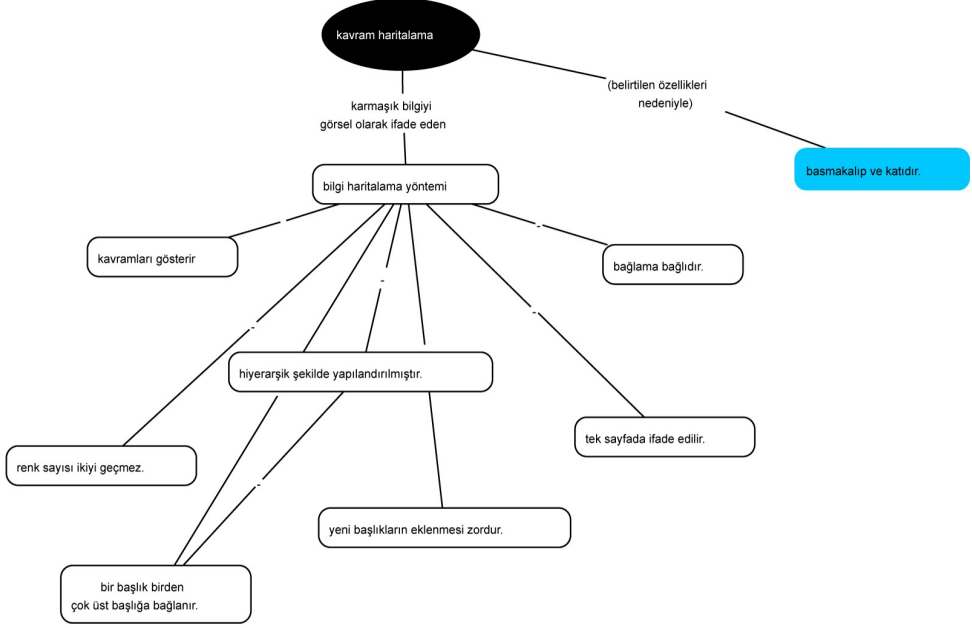
¹⁶ Buzan/Buzan, s. 44.

¹⁷ İki yönteminin karşılaştırılmasına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Buzan/Buzan, s. 43–52, 89–90; Jacobson, s. 50–55; Yan-lei Zhang/Shuang-jiu, Xiao/Xu-bo Yang/Lei Ding; “Mind Mapping Based Human Memory Management System”, International Conference on Computational Intelligence and Software Engineering (CISE), 2010, s. 1–2.

¹⁸ Buzan/Buzan, s. 49–50.

¹⁹ Buzan/Buzan, s. 89; Michael Crowe/Lorraine Sheppard; “Mind Mapping Research Methods”, Quality & Quantity, 2012, Cilt 46, Sayı 5, s. 1494. Öğrenme ve çalışma konusunda zihin haritalama yönteminin, klasik not alma yöntemlerine oranla %15 verim artırdığı kabul edilmektedir. Peter Baofu; The Future of Post-Human Meta-Data: Towards a New Theory of Structure and Process in Information Science, Brisbane 2015, s. 256.

2. Kavram Haritalama (Concept Mapping) Yöntemiyle Karşılaştırılması



Figür 3: Örnek bir kavram haritası.

Zihin haritalamanın, kavram haritalama yöntemiyle de karşılaştırılması gerekir. Zirâ kavram haritalama da, zihin haritalama gibi karmaşık bilginin görsel olarak ifade edilmesine hizmet eden bir bilgi haritalama yöntemi ve şema türüdür.²⁰ Her iki yöntemde de hiyerarşik bir düzen bulunmakta; ilgili konu başlığıyla alakalı bilgiler tek sayfaya yerleştirilmekte (*one page method*), böylelikle bütüncül bir bakış açısı sağlanmaktadır. Her iki yöntemde de bilgiler, harita içerisinde bulunan bağlamla (*context*) anlam kazanmaktadır.

Zikredilen yönleriyle benzeşiyor olsalar da, iki yöntem arasında önemli farklar bulunur.²¹ Öncelikle kavram haritalarında, çoğu zaman kullanılan renk sayısı ikiyi (kırmızı-siyah, mavi-siyah şeklinde) geçmemekte; genellikle tüm başlıklarda (yuvarlatılmış dikdörtgen, elips, daire gibi) aynı şekil ve aynı puntolu yazılar kullanılmaktadır. Zihin haritalarında ise farklı renk, büyüklük ve

²⁰ Kavram haritalama hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Joseph D. Novak/Alberto J. Canas**; "The Theory Underlying Concept Maps and How to Construct and Use Them", s. 2 vd. <http://eprint.ihmc.us/5/2/TheoryUnderlyingConceptMaps.pdf> (Son Erişim Tarihi: 07.11.2016).

²¹ **P. S. Meier**; "Mind-mapping: a tool for eliciting and representing knowledge held by diverse informants", Social Research Update, 2007, Sayı 52, s. 2. İki yöntemin farklılıklarıyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **Eppler**, s. 203 vd.

şekiller kullanılır. Bunun doğal sonucu olarak daha fazla görsel öge içeren zihin haritaları, kavram haritalarına göre kolay hatırlanır.

Kavram haritalarında konu başlığı en üste yerleştirilir ve boşluk olmayacak şekilde ana başlıklar birbiri ardınca aşağı doğru sıralanır. Bu yapısı sebebiyle kavram haritalarına yeni başlıkların eklenmesi zordur. Buna karşılık dairesel yapısı ve esnekliği sayesinde zihin haritalarında yeni başlıkların eklenmesi daha basittir.

Kavram haritalarında alt başlıklar, birden çok üst başlığa bağlanmakta (*cross linking*), bu da karmaşık bir yapının ortaya çıkmasına sebep olmaktadır.²² Zihin haritalarında ise, genellikle her alt başlık, yalnızca tek üst başlığa bağlanmaktadır. Bu özelliği sebebiyle zihin haritaları daha kolay okunmaktadır.

Neticede zikredilen farklarından hareketle, zihin haritalarının daha esnek ve kişiselleştirmeye müsait olduğu,²³ kavram haritalarının ise daha kemikleşmiş olduğu söylenebilecektir.²⁴

II. HUKUKTA YÖNTEMBİLİM ve ŞEMA KULLANIMI

A. GENEL OLARAK HUKUKTA YÖNTEMBİLİM

Belirli bir hedefe ulaşmak için izlenen yol anlamına gelen yöntem kelimesi,²⁵ Yunanca metodos kelimesinin karşılığı olarak dilimize girmiştir. Bilimde yöntem, bilimin amaçları doğrultusunda sistematik bir şekilde bilgi edinmenin, bilgi üretmenin ve akıl yürütmenin yolu olarak tanımlanmaktadır.²⁶ Bir bilim dalını diğerlerinden ayıran, o bilim dalının amacı ve bu amaç doğrultusunda kullandığı yöntemlerdir.²⁷ Eş deyişle bilim dallarının kullandığı yöntemler, onların sınıflandırılmasında önemli bir yer teşkil eder. Bilim dallarında uygulanan yöntemleri araştırın ve yeni yöntemler ortaya koymak üzere ilkeler geliştiren bilim dalına yöntembilim denir.²⁸

²² “*Concept Maps vs. Mind Maps*”, <http://mindmappingsoftwareblog.com/concept-maps-vs-mind-maps/> (Son Erişim Tarihi: 07.11.2016)

²³ Zihin haritalama yönteminin katı kurallar içermemesi nedeniyle daha doğal bir yöntemdir. **Crowe/Sheppard**, s. 1494. Ayrıca konuyla ilgili bkz. **Davies**, s. 281–286; **Eppler**, s. 206.

²⁴ Zihin haritalama yöntemiyle karşılaştırması hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. “*Concept Maps are not Mind Maps*”, <http://www.owenkelly.net/691/concept-maps-are-not-mind-maps/> (Son Erişim Tarihi: 07.11.2016); “*Concept Maps vs. Mind Maps*”, <http://mindmappingsoftwareblog.com/concept-maps-vs-mind-maps/> (Son Erişim Tarihi: 07.11.2016).

²⁵ Türk Dil Kurumu, “Yöntem”, Güncel Türkçe Sözlük www.tdk.gov.tr (Son Erişim Tarihi: 07.11.2016)

²⁶ **Rona Serozan**; *Hukuk'ta Yöntem*, İstanbul 2015, s. 2.

²⁷ **Ernst Hirsch**; “*Hukuk Bir Bilim Kolu mudur?*”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1944, Cilt 2, Sayı 1, s. 19–61 (Kısaltılmışı *Bilim*), s. 23.

²⁸ Türk Dil Kurumu, “Yöntembilim”, Güncel Türkçe Sözlük www.tdk.gov.tr (Son Erişim Tarihi:

Hukukun bir bilim dalı olup olmadığı, tartışmalıdır.²⁹ Ancak söz konusu tartışmadan bağımsız olarak hukukta yöntembilimin varlığı doktrinde kabul edilmiştir.³⁰ Hukukun amacı, bu alandaki problemleri tespit ederek bunlara çözüm üretmek, problem ve çözümleri sistematik bir düzene koymaktır.³¹ Bilimin yöntemlerinden farklı olarak hukukun, kendi alanındaki problemleri tespit edip bunlara çözüm üretirken hukukî düşünme tarzını esas alması gerekir. Hukukî düşünme tarzının esas alınabilmesi ise ancak akıl yürütme araçlarından faydalanılarak sağlanır. Zirâ yalnızca akıl yürütme araçlarının kullanılmasıyla hukukî düşünme tarzına uygun şekilde akılcı ve adaletli çözümler üretilebilir.³² Bahsi geçen hususlar doğrultusunda, hukukta yöntembilimin, hukukun amaçları doğrultusunda kullanılacak metotları araştıran ve yeni yöntemler ortaya koymak üzere ilkeler geliştiren bir disiplin olduğu söylenebilir. Bir başka deyişle, hukukta yöntembilimin konusunun, “*hukukî düşünme tarzını sağlamaya yönelik akıl yürütme araçları ve bu araçların işleyişi olduğu*” sonucu çıkarılabilecektir.

B. HIRSCH'İN ŞEMA DÜSTURU ve ZİHİN HARİTALAMA YÖNTEMİ

Hukuk disipliniyle ilgilenenler, hukukta yöntembilimi esas alarak genellikle analiz, karşılaştırma, analogi, sınıflandırma, tümdengelim, tümevarım, varsayım üretme gibi akıl yürütme araçlarından faydalanmaktadır.³³ Ancak sayılan akıl yürütme araçlarının mecazî (*nonfigurativ*) olması nedeniyle bu araçlar, çoğu hukukçuya itici gelmektedir.³⁴ Ayrıca soyut kavramlarla uğraşan bir disiplin olan hukukun, yöntem olarak da soyut akıl yürütme araçlarını kullanması algılamayı hayli zorlaştırmaktadır.

07.11.2016) “*Metodoloji*” ve “*usuliyat*” kelimeleri de yöntembilimle eş anlamlı olarak kullanılmaktadır.

²⁹ Hukuk’un bir bilim vasfı taşıyıp taşımadığına ilişkin tartışmalar hakkında farklı görüşler ve ayrıntılı bilgi için bkz. **Vecdi Aral**; Hukuk ve Hukuk Bilimi Üzerine, İstanbul 2010, s. 6 vd.; **Turhan Esener**; Hukuk Başlangıcı, 7. Baskı, İstanbul 2004, s. 101 vd.; **Hasan Tahsin Fendoğlu**; Hukuka Giriş, Konya 1995, s. 15 vd.; **Ahmet Güneş**; Hukuk Metodolojisi, Ankara 2016, s. 4; **Adnan Güriz**; Hukuk Başlangıcı, 15. Baskı, Ankara 2013, s. 33; **Hirsch**, Bilim, s. 59; **Serozan**, s. 5 vd. Hukukun bilimselliğine ilişkin tartışmalar nedeniyle çalışmamızda hukuk kavramından bahsederken “hukuk bilimi” değil; “hukuk disiplini” kavramı tercih edilecektir.

³⁰ Nitekim birçok müellif hukukun bilimselliği tartışmasına yer vermeksizin hukukta yöntembilimle ilgili eserler vermiştir. Bkz. **Abdullah Demir/Yahya Deryal**; Hukuk Başlangıcı ve Hukuk Metodolojisi, Ankara 2013, **Güneş**, s. 4; **Yasemin Işıktaç/Sevtap Metin**; Hukuk Metodolojisi, İstanbul 2016, **Yaşar Karayalçın/Aynur Yongalık**; Hukukta Öğretim - Kaynaklar - Metod; Problem Çözme, 7. Baskı, Ankara 2008.

³¹ **Hirsch**, Bilim, s. 53.

³² **Serozan**, s. 2.

³³ **Demir/Deryal**, s. 311–312; **Güriz**, s. 102; **Serozan**, s. 10.

³⁴ **Serozan**, s. iii.

Burada hukukta yöntembilimin önemli unsurlarından biri olan şema yöntemi devreye girmektedir. Hem hukuka ilişkin soyut kavramların hem de akıl yürütme araçlarının daha iyi anlaşılabilmesi ve kullanılabilmesi için şema kullanımı faydalı olacaktır. Hirsch'e göre, hukukta yöntembilimin konusu olan problem tespiti ve çözümüne yönelik ihtimallerin araştırılması, çözüm açısından yalnızca hazırlayıcı muamelelerdir. Bu ihtimallerden hangisinin somut olaya uygulanacağına tespiti ise sonraki işittir. Ona göre ihtimallerin değerlendirmesinde ve bunlara somut bir görünüm kazandırılmasında, şema çizmek her zaman faydalıdır.³⁵

Bir şema türü olan zihin haritalama yönteminin, Hirsch'in "şema" düsturu içerisinde değerlendirilmesi mümkündür. Ancak esasında zihin haritalama yönteminin sınırları, Hirsch'in şema kaidesinin sınırlarından daha geniştir. Öyle ki Hirsch, şema kullanımını, olayın nitelenmesi ve buna uygun bir hukukî çözümün araştırılmasıyla sınırlamıştır.³⁶ Zihin haritalama yöntemi ise yalnız iki hususla sınırlanmamalıdır.

Bütüncül yaklaşım imkânı sunan zihin haritalama yöntemi, hukukta yöntembilimin kullandığı mecazî (*nonfigurative*) akıl yürütme araçlarının tamamından daha etkin bir şekilde istifade imkânı sunar. Eş deyişle, hukukî düşünme tarzının sağlanmasına yönelik tüm aşamalarda, zihin haritalama yönteminden faydalanmak mümkündür. Dolayısıyla zihin haritalama yöntemi, şema kullanımının aksine hukukta yöntembilimin tüm aşamalarına yayılabilir. Burada ise akıl yürütme araçlarından ziyade, hukukla ilgili meslekî faaliyetler bazında zihin haritalama yönteminin kullanımı incelenecektir.³⁷

III. ZİHİN HARİTALAMA YÖNTEMİNİN HUKUKTA KULLANIMI

Zihin haritalama yönteminin bir kez de hukukta yöntembilim çerçevesinde tanımlanması faydalı olacaktır. Buna göre zihin haritalama yöntemi, hukukun metodolojik olarak uygulanmasına hizmet eden; hukukun teorik kısımlarının algılanmasını kolaylaştıran bir bilgi haritalama yöntemi ve şema türüdür. Yapılan tanım doğrultusunda, yöntemin hukuk alanında nasıl kullanılabileceğine ilişkin birtakım değerlendirmelerde bulunulacaktır. Yapılacak değerlendirmeler, öncelikle çeşitli beceriler altında beşe ayrılmış ve her bir başlık altında becerilere ilişkin genel açıklamalarda bulunularak hukuk teorisyenleri ve pratisyenlerine yönelik önerilere yer verilmiştir.

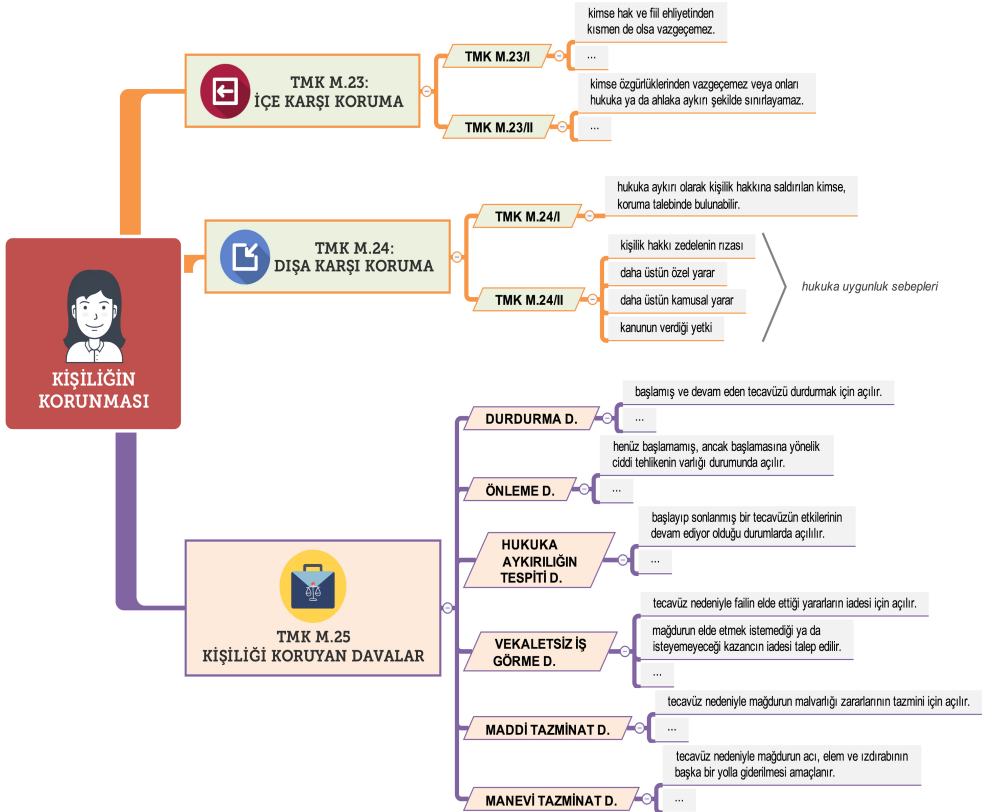
³⁵ Hirsch, Metot, s. 30.

³⁶ Hirsch, Metot, s. 29.

³⁷ Kanaatimizce akıl yürütme araçlarının daha etkin bir şekilde kullanılabilmesi, geniş kapsamlı ayrı bir makalenin konusu olması gerekir.

A. Öğretim Faaliyetlerinde

Hukuk bilgilerini berrak biçimde öğrencinin zihnine aktarabilmek için zihin haritalama yönteminden yararlanılması kanaatimizce faydalı olacaktır. Örneğin akademisyen tarafından özellikle çok sayıda alt başlık içeren konuların anlatımında, o konuya ilişkin temel ayrımları gösteren bir zihin haritası iskeletinin öğrencilerle paylaşılması yararlı olacaktır.³⁸ Böylelikle öğrenci, konuya ilişkin karmaşık bilgiyle doğrudan muhatap olmak yerine, öncelikle ana başlıkları görsel figürlerle algılayacak; belki de ardından ders esnasında, kendisiyle paylaşılan iskelet haritayı gerçek bir zihin haritasına dönüştürecektir. Öğrenci, klasik yöntemlerin aksine bu yöntemle, bir yandan meseleler arasındaki bağlantıların nasıl kurulacağını görebilecek; diğer yandan bütüncül bakış açısını yakalayarak konunun derinliklerinde kaybolmayacaktır.³⁹



Figür 4: Kişiliğin korunmasına ilişkin ana başlıkları gösteren zihin haritası.

³⁸ Bkz. Figür 4. Ayrıca öğrencinin bu hususta en yüksek faydayı sağlayabilmesi için kanaatimizce, zihin haritalama yönteminin temel prensiplerini öğrenmesi gerekmektedir.

³⁹ Murley, s. 178.

Teknolojik imkânların yaygınlaşmasıyla hukuk öğretiminde Powerpoint, Keynote gibi sunum yazılımları önem kazanmıştır. Bu yazılımlar aracılığıyla oluşturulan sunumlar, genellikle standart not alma yöntemiyle oluşturulmuş, bağlantıları gösterme kabiliyetinden yoksun doğrusal (*linear*) metinlerden meydana gelmektedir. Bunun yerine, konunun temel başlıklarını ve bağlantılarını görsel öğelerle gösterme kabiliyetine sahip zihin haritaları üzerinden sunum yapmak, konunun takibi ve anlaşılabilirliği açısından kanaatimizce yararlı olacaktır.

Öğretim faaliyetlerinde sıkça yer verilen ve ilgili disiplinin anlaşılmasında önemli bir yere sahip olan pratik kurlarda da zihin haritalarından yararlanmak mümkündür. Dünya’da bunun çeşitli örnekleri bulunmaktadır. Bu noktada, Kaliforniya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Profesörü Jerry Kang’ın dava çözümlene derslerinde zihin haritalama yöntemini nasıl kullandığını kısaca ifade etmekte fayda vardır.⁴⁰ Kang, öncelikle o gün işleyeceği davaya dair temel başlıkları, bir zihin haritasının iskeleti olarak öğrencilere göstermektedir. Yani Kang, ilk aşamada davanın yalnızca temel başlıklarını haritaya işlemektedir; haritanın alt başlıklarının ve ayrıntılarının belirlenmesini ise öğrencilere bırakmaktadır. Böylelikle öğrenciler tarafından derste yapılan tartışmalar, haritaya işlenerek zihin haritası adım adım genişletilmektedir. Öğrencinin bir sorusu üzerine doğrudan haritaya yeni bir alt başlık eklenmekte veya mevcut başlıklar arasında ilişki kurulmakta yahut bir başlık diğerinin altına sürüklenmektedir. Son olarak Kang, o zihin haritasını dijital ortamda öğrencilerle paylaşarak onlara zihin haritasını kendi tarzlarına göre özelleştirme imkânı sunmaktadır. Hukukî meseleyi algılamayı kolaylaştıran bu yöntem, Kang’a göre aynı zamanda öğrencilerin tartışmaya katılımını da sağlamaktadır.

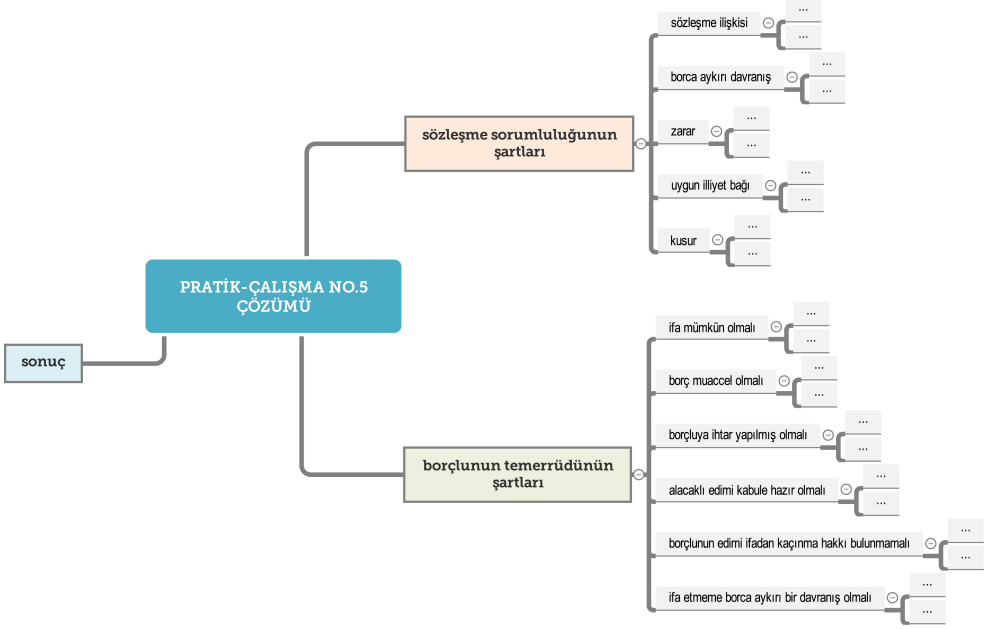
Benzer şekilde Sağlık Hukuku alanında dersler veren Stacey B. Lee de zihin haritalama yöntemini dava çözümlene derslerinde aktif bir şekilde kullanmaktadır.⁴¹ İki öğretim üyesi tarafından kullanılan bu yöntem, öğrencileri tarafından da yoğun bir şekilde desteklenmiştir.⁴² Kang’ın ve Lee’nin yöntemi

⁴⁰ Kang’ın bu tekniği nasıl uyguladığına ilişkin ayrıntılar için bkz. “*Mindjet Case Study: Professor Jerry Kang*”; http://schematisation.espaceweb.usherbrooke.ca/cartes_mentales/LinkedDocuments/Mindjet_UCLA_US.pdf (Son Erişim Tarihi: 07.11.2016).

⁴¹ Lee’nin yöntemi nasıl kullandığına ilişkin ayrıntılar için bkz. **Lee**, s. 284 vd. Bundan başka Oregon Sağlık ve Teknik Üniversitesi öğretim üyesi Profesör Ron Sagakuchi de zihin haritalama yöntemini sınavlardan önce yapılan genel tekrar derslerinde kullanmaktadır. **Murley**, s. 178.

⁴² Lee, dokuz dönem boyunca öğrencilerine yaptığı ankette zihin haritalama yönteminin hukuki kavramların anlaşılmasına ve davaların çözümlenmesine katkı sağlayıp sağlamadığını sormuştur. Anket sonuçlarına göre öğrencilerin %91’i, bu yöntemin derse olumlu katkı sağladığını düşünmektedir. **Lee**, s. 289. Kang ise, öğrencilerinin uyguladığı yöntemle “*inanılmaz derecede olumlu*” baktığını, yöntemle ilk kez karşılaşan öğrencilerin “*ağızlarının açık kaldığını*” ve yöntemin konuya ilişkin en büyük katkısının “*berraklık ve kesinlik*”

kullanış tarzı kanaatimizce benzer şekilde Türkiye'deki pratik kurların çözümünde de uygulanabilecektir.⁴³ Öyle ki, zihin haritalama yönteminin pratik kur derslerine dâhil edilmesi, Kang'in belirttiği faydaların yanında kanaatimizce öğrenciyi pratik kurun çözümünde motive edecek ve onun çözümü daha iyi anlamasını temin edecektir.



Figür 5: Bir pratik kur dersinde zihin haritasından nasıl faydalanılabileceğine ilişkin örnek çalışma.

Öğretim faaliyetlerinin yürütülmesi amacıyla hazırlanan ders kitaplarında da zihin haritalama yönteminden faydalanmak mümkündür. Özellikle konunun anlaşılmasını kolaylaştırması açısından lisans düzeyindeki ders kitaplarında renkli zihin haritalarına yer vermenin yararlı olacağı kanaatindeyiz. Öyle ki, konuyu özetleyen zihin haritalarının, konunun başında veya sonunda kullanılması, uzun hukukî metinlerin daha iyi anlaşılabilmesi açısından özellikle önemlidir.

Bu yöntemin uygulanmaya başlanmasıyla birlikte, kanaatimizce hukuk fakültelerindeki öğretim faaliyetlerinin daha açık, daha anlaşılır ve teşvik edici olması kuvvetle muhtemeldir.

sağladığını ifade etmiştir. “Mindjet Case Study: Professor Jerry Kang”; http://schematisation.espaceweb.usherbrooke.ca/cartes_mentales/LinkedDocuments/Mindjet_UCLA_US.pdf (Son Erişim Tarihi: 07.11.2016).

⁴³ Yöntemin derslerindeki kullanımına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Lee, s. 287.

B. Araştırma Yaparken ve Bilgi Toplarken

Birçok disiplinden farklı olarak hukukta araştırma yapma süreci, içerisinde birden fazla mecra ve türü içerir. Hukuk alanındaki araştırma süreci, internet ve kütüphane ortamlarındaki mevzuat ve içtihat metinlerinin yanı sıra; konuyla ilgili yazılmış bilimsel eserlerin de incelenmesini gerektirir. Birbirinin içine geçmiş bu karmaşık süreçte hukukçular, kaynaklardan genellikle standart not alma yöntemiyle yararlanmaktadırlar. Ancak onların bu şekilde not alması, bilgileri hatırlamayı ve farklı kaynaklardaki bilgiler arasında bağlantı kurmayı güçleştirmekte, metni tekrar okuma ihtiyacını gündeme getirerek zaman kaybına neden olmaktadır.

Kanaatimizce, zihin haritalama yönteminin araştırma sürecinde kullanılmasıyla, farklı mecra ve türleri içeren araştırma süreci çok daha verimli bir şekilde gerçekleştirilebilecektir.⁴⁴ Şöyle ki, yöntemin esnekliği sayesinde yeni notların kolaylıkla haritaya eklenebilmesi, araştırma konusuna ilişkin farklı mecralardaki bilgilerin büyük bir zihin haritasında gösterilmesini sağlar.⁴⁵ Yöntemin araştırma aşamasında kullanılmasıyla, metinlerin yeniden gözden geçirilme ihtiyacı ortadan kalkarak zamandan kazanılacaktır.⁴⁶

Bazı mesleklerdeki araştırma süreci, olay ve olgularla daha da karmaşık hâle gelmektedir. Öyle ki, somut olayın çözümünü amaçlayan avukatlık, hâkimlik, savcılık, uzmanlık ve benzer mesleklerde, olay ve olguların aydınlatılması, yazılı kaynakların araştırılması kadar önemlidir. Zirâ, yazılı kaynakların somut olaya doğru bir şekilde uyarlanabilmesi için öncelikle somut olayın şartlarının aydınlatılması, ardından o olaya özgü hukukî müesseselerin araştırılması gerekir. Bir başka deyişle, somut olayın şartlarına uymayan teorik bir bilgi, bu meslekler için hiçbir anlam ifade etmez. Dolayısıyla bu mesleklerde zihin haritalama yönteminin kullanımı, araştırma sürecinin etkin bir şekilde yürütülmesine hizmet eder. Yapboz parçalarının birleşerek büyük resmi meydana getirmesinde olduğu gibi, bu yöntem de, teorik bilgilerle somut olayı uyumlu bir biçimde bir araya getirerek hukukî çözüme ulaşılmasını temin eder.

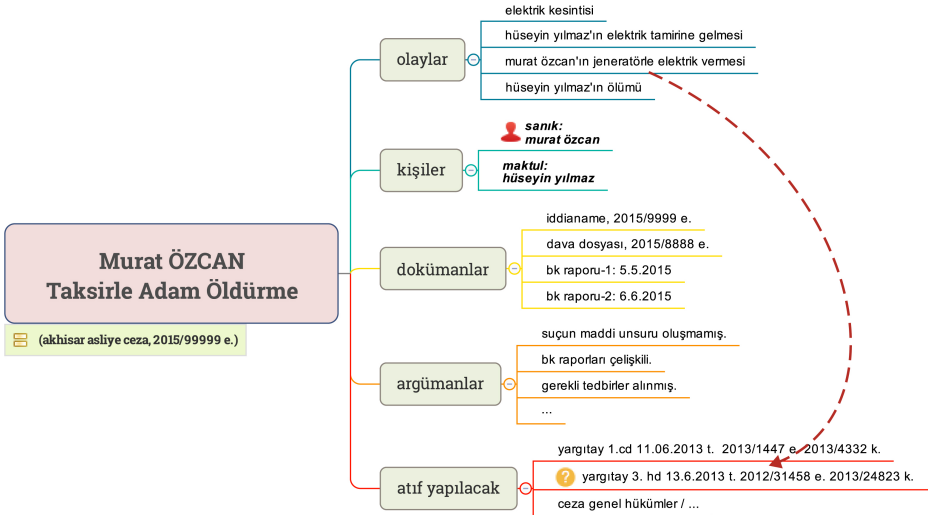
Avukatlar için hukukî çözüme ilişkin önemli bilgi kaynaklarından biri de müvekkilleridir. Onlar için müvekkiller, hukukî disipline sahip olmamaları itibarıyla tabii olarak dağınık birer bilgi kaynağıdır. Ancak olayın çözülmesi

⁴⁴ Zihin haritalama yönteminden hukukun alt dallarına özgü araştırma yöntemlerinin tasarlanması (*research design*) aşamasında da faydalanılması mümkündür. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Crowe/Sheppard**, s. 1494 vd. Ayrıca Southern Illinois Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden Profesör Murley'in hazırladığı zihin haritaları için bkz. "*Legal Research Mind Maps*"; <http://www.law.siu.edu/lawlib/mindmaps/legalresearch.htm> (Son Erişim Tarihi: 07.11.2016)

⁴⁵ **Murley**, s. 179.

⁴⁶ **Maxfield/Serpe**, s. 3–4.

açısından, değerli bir bilgi kaynağı olan müvekkillerden alınan bilgilerin, doğru sıralamaya tâbi tutularak sistematize edilmesi gerekir. Avukatların sistematize etme işini yerine getirirken zihin haritalama yöntemini kullanmaları; onların hem daha hızlı not almalarını, hem de müvekkillerini konsantre bir şekilde dinlemelerini sağlar. Yöntemin esnekliği sayesinde, müvekkilden alınan bilgiler, davanın çözümündeki araştırma sürecinin diğer parçaları olan mevzuat, içtihat ve bilimsel eserlerden elde edilen bilgilerle de kolaylıkla harmanlanabilir. Böylelikle örneğin ‘müvekkilden alınan bilgiler’, ‘bilimsel eserler’ ve ‘ilgili içtihatlar’ adlı üç dosya oluşturulması yerine, tek bir zihin haritasında tüm bilgilerin işlenmesi mümkün olur.



Figür 6: Avukatların zihin haritalama yönteminden nasıl faydalanabileceğine ilişkin örnek çalışma.

Neticede yöntemin araştırma süreciyle bütünleşmiş bir hâle getirilmesi, kanaatimizce bu evrede işleri kolaylaştırmakta ve yapılan araştırmanın kalitesini artırmaktadır.

C. Akademik ve Akademik Olmayan Hukukî Yazımda

Hukukçunun sürekli yaptığı önemli faaliyetleri arasında yer alan hukukî yazım konusunda da zihin haritalama yönteminden faydalanmak mümkündür. Örneğin, planlama aşamasında yöntemden yararlanılarak metne ilişkin fikirlerin toparlanması; alt başlıklar hâlinde sistematik bir düzene sokulması ve bu başlıklar arasındaki ilişkilerin gösterilmesi sağlanır.⁴⁷ Yöntem, böylelikle yazara metnin yazımını daha kısa bir sürede tamamlama; okuyana da o metni daha kolay bir şekilde tarayıp anlama imkânı sunar.

⁴⁷ Murley, s. 179–180.

Bu noktadan itibaren hukukî yazımda, zihin haritalama yönteminden nasıl faydalanılacağı konusunda bazı meslekler açısından daha özgün yaklaşımlar getirilmeye çalışılacaktır. Bu kapsamda hukukî metin yazımı, akademik yazım ve akademik olmayan yazım şeklinde ikiye ayrılmıştır.

Hukuk öğrencileri ve akademisyenlerin, makaleden teze, yüksek lisans ödevlerinden doktora sonrası çalışmalarına kadar her seviye ve türdeki akademik yazımı planlamak amacıyla zihin haritalama yöntemini kullanması mümkündür.⁴⁸ Bilindiği üzere akademik çalışmalarda öncelikle konuya ilişkin okumalar yapılmakta, ardından konunun kapsam ve sınırlarını çizmek amacıyla alt başlıkları belirten ‘içindekiler tablosu’ çıkarılmaktadır. Bunun yerine, zihin haritalama yönteminin kullanılması, yönleme ilişkin mezkur yararların akademik yazım sürecine entegre edilmesini sağlayacaktır.

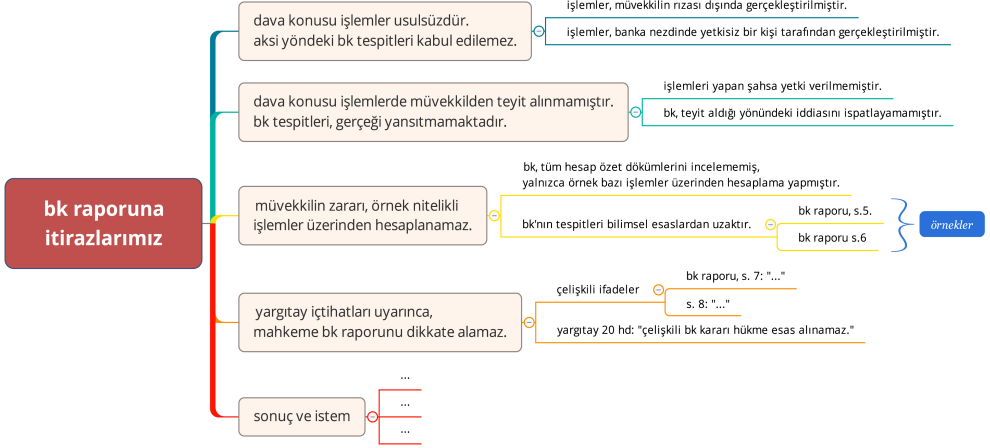
Zihin haritalama, akademik yazımda aynı zamanda konuya ilişkin yeni ayrıntıların ortaya çıkarılmasını temin eder. Bu aşamada yöntemin akademik yazıma etkisine dair Mahmud, Rawshon ve Rahman tarafından yapılan deneysel bir çalışmadan söz etmek yerinde olacaktır.⁴⁹ Üçlü, otuz lisans öğrencisine “*tarım sektöründe bilgi ve iletişim teknolojisinin kullanımı*” konulu bir “*essay*” ödevi vermiş; otuz öğrencinin yalnızca bir kısmına zihin haritalama yönteminden yararlanma serbestisi tanımıştır. Yani bir kısım öğrenci zihin haritalama yönteminden yararlanacak, kalan öğrenciler ise yöntemden faydalanmaksızın söz konusu ödevi hazırlayacaktır. Sonuçta yöntemden yararlanmayanlar yalnızca ortalama yedi alt başlıkta meseleyi ifade ederken, zihin haritalama yöntemini kullanarak ödevi hazırlayan öğrenciler ise meseleyi ortalama on dokuz alt başlıkta değerlendirmiştir. Söz konusu deneysel çalışma da akademik yazımda bu yöntemin konuya ilişkin yeni ayrıntıların ortaya çıkardığını göstermektedir.

Akademik olmayan hukukî yazım bakımından örneğin, avukatların dilekçelerini, bu yöntemle planlayarak yazması mümkündür. Hatta, karmaşık bir davanın olay örgüsü ile lehteki ve aleyhteki argümanlarının zihin haritasına işlenerek dilekçede bir figür olarak gösterilmesi de tercih edilebilir⁵⁰. Böylelikle, konuyu özetleyen bir zihin haritasının yer aldığı dilekçe, daha etkili olabilecektir.

⁴⁸ Nitekim okumakta olduğunuz bu makale de bir zihin haritası üzerinden planlanmıştır. Bu makaleye ilişkin zihin haritası için bkz. s. 17.

⁴⁹ **Imran Mahmud/Shahriar Rawshon/Jahidur Rahman**; “*Mind Map for Academic Writing: A Tool to Facilitate University Level Students*”, International Journal of Educational Science and Research, 2011, Cilt 1, Sayı 1, s. 24 vd.

⁵⁰ Figürden kasıt, dilekçe metnine doğrudan bir zihin haritasının görsel olarak yerleştirilmesidir.



Figür 7: Zihin haritalamadan dilekçelerde nasıl yararlanılacağına ilişkin örnek çalışma.

Avukatlık bürolarında, ofis içi bilgi akışının ve müvekkillere yönelik bilgilendirmenin sağlanmasında da zihin haritalama yönteminden faydalanmak mümkündür. Özellikle çok sayıda avukatın çalıştığı bürolarda dava veya danışmanlık işlerine ilişkin bilgi notları hazırlanmaktadır. Standart not alma yöntemiyle doğrusal (*linear*) şekilde hazırlanmış bu bilgi notlarında genellikle işin hangi aşamalardan geçtiği özetlenmekte; problemin çözümüne dair hukukî meseleler kısaca anlatılmaktadır. Bürolarda doğrusal usulle hazırlanmış bilgi notları yerine zihin haritalama yönteminin kullanılması, o işle ilgili öz bilgi sunması ve meseleler arasındaki ilişkileri görsel olarak ifade etmesi açısından kanaatimizce çok daha verimli olacaktır. Öyle ki, doğrusal yöntemle (*linear*) hazırlanmış bilgi notları yerine, tek sayfalık zihin haritalarının oluşturulması, bilgi notunu okuyacak olanların meseleler arasındaki ilişkiyi daha iyi kavrayabilmesine hizmet edecektir.



Figür 8: Zihin haritalamanın bilgi notları yerine nasıl kullanılabileceğine yönelik örnek çalışma.

Neticede hukukî yazım sürecinde zihin haritalama yönteminin kullanılmasıyla, meselenin sistematik ve eksiksiz bir şekilde yazıya aktarımı sağlanmış olur.

D. Sunumlarda

Bir sunumun zihin haritalama yöntemiyle planlanması ve anlatımın bu zihin haritası üzerinden gerçekleştirilmesi mümkündür. Böylelikle bilgi ve fikirler sistematik hale getirilerek daha kolay şekilde sunulabilecektir. Bunların yanı sıra, yöntem, sunumu hazırlayan açısından da hızlı bir çözüm sunar. Öyle ki, bu yöntemle kısa bir süre içinde alt başlıkların belirlenmesi; anlatımın – *slayt gösterisiyle desteklenmese dâhi, yalnızca sözlü anlatımla*– sistematik bir şekilde zihin haritasındaki başlıklar üzerinden yapılması mümkündür.

Sözlü anlatımın slayt gösterisiyle desteklendiği sunumlarda, konuyla ilgili zihin haritasının özetleyici bir görsel olarak başta veya sonda gösterilmesi, dinleyicilerin konunun bütününe görmesi açısından yararlı olacaktır. Bundan başka sunumun, baştan sona büyük bir zihin haritası üzerinden yapılması da mümkündür.⁵¹ Böylelikle konunun alt başlıkları anlatılırken de dinleyicilerin büyük resmi görmesi ve meseleler arasında bağlantılar kurması kolaylaşır. Tamamıyla bir zihin haritası üzerinden yapılan sunum, dinleyicilerin konuya daha kolay odaklanabilmesine, anlatılanlardan kopmamasına ve anlatılanların konunun hangi alt başlığında yer aldığını kolaylıkla fark etmesine de hizmet eder.⁵²

Zihin haritaları, avukatlar tarafından davaya ilişkin argümanların mahkemelere sunulması esnasında da kullanılabilir.⁵³ Kanaatimizce bir zihin haritasıyla planlanarak sistematize edilmiş sözlü beyan, bu aşamadan geçmemiş bir anlatıma göre daha çok etkilidir. Özellikle duruşmalarda avukatları dinleme konusunda sabırsız davranan Türk hâkimlerine, sayfalarca bilgiyi aktarmaya çalışmak yerine, bir zihin haritası üzerinden konunun kilit kısımlarını anlatmanın verimi artıracığı kanaatindeyiz.⁵⁴ Ayrıca, ilgili davaya özel olarak hazırlanmış bir zihin haritası, iki duruşma tarihi arasındaki uzun zaman diliminde unutulması muhtemel önemli bilgilerin kolayca hatırlanması için de kullanılabilir.

E. Diğer alanlarda

Zihin haritalama yöntemi, hukukçunun iş planlamasında da kullanılabileceği bir araçtır. Örneğin avukatlar açısından danışmanlık işlerinin planlanmasında

⁵¹ Prezi gibi bazı gelişmiş yazılımlar, zihin haritaları üzerinden sunumların oluşturulma imkânı sunmaktadır.

⁵² **Murley**, s. 177.

⁵³ **Maxfield/Serpe**, s. 4.

⁵⁴ Amerika'lı Avukat Dave Maxfield'e göre sözlü savunma esnasında zihin haritalarının mahkeme heyetine görsel bir unsur olarak sunulması, son derece faydalı. **Amber Nimocks**; "Bringing "Mind-Mapping" Into The Courtroom", South Carolina Lawyers Weekly, 2013, s. 2.

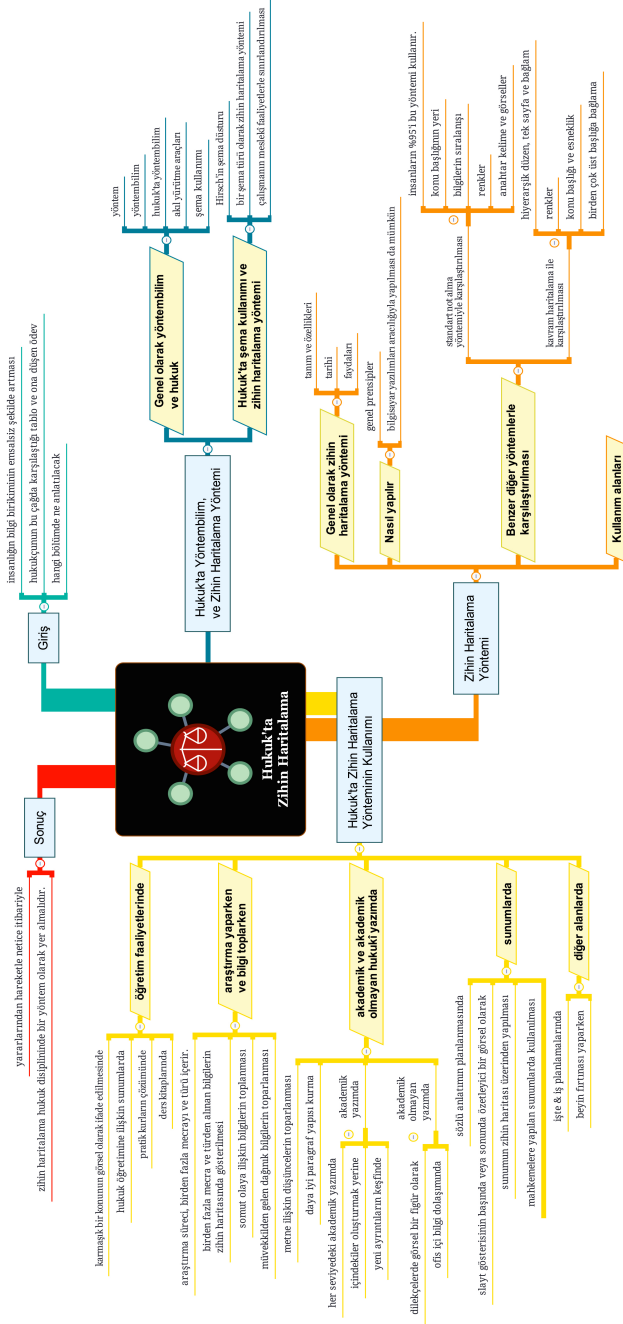
ve dava stratejilerinin oluşturulmasında; bilişim suçları, anayasal suçlar gibi uzmanlaşmış bürolarda görev yapan hâkim ve savcılar açısından hangi durumda hangi emsâl karara başvurulabileceği hususunda bu yöneme başvurulabilir.

Zihin haritalama yöntemi, beyin fırtınası yapma konusunda da hukukçuların başvurabileceği bir araçtır. Yöntem; genel olarak fikirleri kayda geçirme aracı olarak, akademisyenler tarafından öğrencilere beyin fırtınası yaptırılması esnasında ve avukatlar için problemlerin çözümünde de kullanılabilir.

SONUÇ

Zihin haritalama yöntemi, hukukun soyutluğunun ve anlaşılmazlığının aşılabilmesinde kapsayıcı ve kolaylaştırıcı bir etkiye sahiptir. Bu özelliği sebebiyle denilebilir ki; hukukçunun dâhlinin bulunduğu her alanda bu yöntemin kullanılması, hukukî meselenin daha berrak şekilde anlaşılmasını sağlar. Yöntem, aynı zamanda meseleye ilişkin yeni ayrıntıların ortaya çıkarılmasına da hizmet eder. Bunlardan başka zamandan tasarruf ettirir ve hukukî çözümün kalitesini artırır. Netice itibarıyla, sözü edilen tüm işlev ve yararlarından hareketle zihin haritalama yönteminin hukuk disiplinde bir metot olarak yer alması gerekmektedir.

EK: BU MAKALENİN ZİHİN HARİTASI



KAYNAKÇA

- ARAL, Vecdi;** Hukuk ve Hukuk Bilimi Üzerine, İstanbul 2010.
- BAOFU, Peter;** The Future of Post-Human Meta-Data: Towards a New Theory of Structure and Process in Information Science, Brisbane 2015.
- BIKTIMIROV, Ernest N. /NILSON, Linda B.;** “Show Them the Money: Using Mind Mapping in the Introductory Finance Course”, Journal of Financial Education, 2006, Cilt 32, Sayı 3, s. 72–86.
- BOUKOBZA, Philippe;** “Visual Mapping: Mind or Concept Mapping: Differences and Similarities”, 2013, <http://www.visual-mapping.com/2013/04/mind-or-concept-mapping-differences-and.html> (Son Erişim Tarihi: 07.11.2016).
- BUZAN, Tony/BUZAN, Barry;** The Mind Map Book: How to Use Radiant Thinking to Maximize Your Brain’s Untapped Potential, Londra 1993.
- CROWE, Michael/SHEPPARD, Lorraine;** “Mind Mapping Research Methods”, Quality & Quantity, 2012, Cilt 46, Sayı 5, s. 1493–1504.
- DAVİES, Martin;** “Concept Mapping, Mind Mapping and Argument Mapping: What Are The Differences and Do They Matter?”, Higher Education, 2011, Cilt 62, Sayı 3, s. 279–301.
- DEMİR, Abdullah/DERYAL Yahya;** Hukuk Başlangıcı ve Hukuk Metodolojisi, Ankara 2013.
- EPPLER, Martin J.;** “A Comparison Between Concept Maps, Mind Maps, Conceptual Diagrams and Visual Metaphors As Complementary Tools for Knowledge Construction and Sharing”, Information Visualization, 2006, Cilt 5, Sayı 3, s. 202–210.
- ESENER, Turhan;** Hukuk Başlangıcı, 7. Baskı, İstanbul 2004.
- FENDOĞLU, Hasan Tahsin;** Hukuka Giriş, Konya 1995.
- FREY, Chuck;** “Concept Maps versus Mind Maps”, Mind Mapping Software Blog, <http://mindmappingsoftwareblog.com/concept-maps-vs-mind-maps/> (Son Erişim Tarihi: 07.11.2016).
- GOODE, Mark M. H.;** “Mind Mapping in Lectures”, <http://www.swansea.ac.uk/media/media,32275,en.pdf> (Son Erişim Tarihi: 07.11.2016).
- GÜNEŞ, Ahmet;** Hukuk Metodolojisi, Ankara 2016.
- GÜRİZ, Adnan;** Hukuk Başlangıcı, 15. Baskı, Ankara 2013.

HIRSCH, Ernst; *“Hukuk Bir Bilim Kolu mudur?”*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1944, Cilt 2, Sayı 1, s. 19–61 (Kısaltılmışı *Bilim*).

HIRSCH, Ernst; *Pratik Hukukta Metot*, 6. Tıpkı Basım, Ankara 2010 (Kısaltılmışı *Metot*).

HO, Joseph Kim-Keung; *“An Exploratory Study on What The Mind Mapping Literature Offers to Managerial Intellectual Learning Study”*, 2016,

İŞIKTAÇ, Yasemin/METİN, Sevtap; *Hukuk Metodolojisi*, İstanbul.

JACOBSON, M. H.; *“Learning Styles and Lawyering: Using Learning Theory to Organize Thinking and Writing”*, J. Ass’n Legal Writing Directors, 2004, Cilt 2, s. 27.

KARAYALÇIN, Yaşar/YONGALIK, Aynur; *Hukukda Öğretim - Kaynaklar - Metod; Problem Çözme*, 7. Baskı, Ankara 2008.

KELLY, Owen; *“Concept Maps Are Not Mind Maps”*, 2006, <http://www.owenkelly.net/691/concept-maps-are-not-mind-maps/> (Son Erişim Tarihi: 07.11.2016).

LEE, Stacey B.; *“Using Mind Mapping to Bridge The Gap In Teaching Health Law to Non-Law Students”*, *Annals of Health Law*, 2012, Cilt 21, Sayı 1, s. 281–290.

M. COLLINS, Alan/QUILLIAN, M. Ross; *“Retrieval From Semantic Memory”*, *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior*, 1969, Sayı 8, s. 240–247.

MAHMUD, Imran/RAWSHON, Shahriar/RAHMAN, Jahidur; *“Mind Map for Academic Writing: A Tool to Facilitate University Level Students”*, *International Journal of Educational Science and Research*, 2011, Cilt 1, Sayı 1, s. 21–30.

MAXFIELD, Dave/MICHAEL, Deutch; *“Mind Mapping for Lawyers”*, 2009, s. 18.

MAXFIELD, Dave/SERPE, Richard; *“Becoming a Mind-Mapping Jedi”*, *Law Practice Today*, 2012, Sayı 2.

MEIER, P. S.; *“Mind-mapping: a tool for eliciting and representing knowledge held by diverse informants”*, *Social Research Update*, 2007, Sayı 52.

MURLEY, Diane; *“Technology for Everyone: Mind Mapping Complex Information”*, *Law Library Journal*, 2007, Cilt 99, Sayı 1, s. 175–183.

NIMOCKS, Amber; *“Bringing “Mind-Mapping” Into The Courtroom”*, *South Carolina Lawyers Weekly*, 2013, Sayı 43.

NOVAK, Joseph D./CANAS, Alberto J.; *“The Theory Underlying Concept Maps and How to Construct and Use Them”*, 2008, <http://eprint.ihmc.us/5/2/TheoryUnderlyingConceptMaps.pdf> (Son Erişim Tarihi: 07.11.2016).

PETRO, Nerino J.; *“Hate Taking Notes? Try Mind Mapping”*, GPSolo, 2010, Sayı 27, s. 21–23.

SEROZAN, Rona; Hukuk'ta Yöntem, İstanbul 2015.

ZHANG, Yan-Lei/SHUANG-JIU, Xiao/YANG, Xu-Bo/DING, Lei; *“Mind Mapping Based Human Memory Management System”*, International Conference on Computational Intelligence and Software Engineering (CiSE), 2010.

